

Калі пісьменнік не хоча бачыць

«...І потым ужо, калі мы з'ехалі з горкі на раскладаную паласу дарогі з паказаным уперсям барвенняў, што чарыла ў тумане, гэты барвенні хутка аказалася, нібы панлаўкі, калі там-сам пра іх палеза кіжальна-вострая аска, дым прыпала да жорных боў і неспрыемна скарывала рэцэпента, калі, нарэшце, напалак на дзесяткі кілометраў, маршчы, закрываючы фактэй асцяпа жабі і пачулася ніжэй, стонкі, успякі вады невада пад кім, — то і тады мяне не пачылаў сумны думкі, нараджаючы міжвольны любовны жал да палешукоў, да іх невадажы жывіць-быццэ ў балотах».

«...І чамусьці зацэлася гаварыць людзьмі добрымі сучаснымі словамі, шкадаваць іх ад усёго сэрца і хоць частку іх суровай долі бы прыняць на сабе».

Адукацыйна? — спытае чытач. З нагода дарожных падарожжаў па Палессі? З даследаванняў жыцця Заходняй Беларусі пра панскія Польшчы?

Ні то, ні другое.

Які ж дзіўна, а ў гэты гомы ўрыўкі з апавесці дэкадэнтскага пісьменніка Юрыя Памоза «Маб Палессе», надрукаванай у лістападскім нумары часопіса «Звезда» за 1956 год.

Аповесць пачынаецца з таго, як аўтар на заданні аднаго спеціяльнага часопіса едзе ў камандзіроўку на Палессе, каб напісаць нарыс аб яго людзях.

Пасля дзікага падарожжа на аўтамашыне, на працягу якога ў пісьменніка нараджаюцца «сумныя думкі» і «любобны жал» да палешукоў, аўтар прымаецца ў калгас, дзе старшынёй была партызанскі генерал, былы намеснік міністра. І мы бачым асабісты дэжурны аднаго з іх, што аўтар трапіў у калгас імя Варшавы Леаніда Калініна, на чале якога стаіць Герой Савецкага Саюза былы генерал Васіль Захаравіч Борж.

Пісьменнік спыніўся ў хаце калгасніка Цімоха Далгунца. Прыметліва, гэціна сусцяроі яго тут, бабы Хадасе бліной напалак, мела паставіла на стол. Але ўсё Юрыя Памоза тут чамусьці не пазабачыла. Ён піша: «Навесела зайцеў ў хату палешука поўнім вечарам!»

На стале, прыгнуты ў кутку пад абразом, трапіла і тужліва, як-бы гаснуць гарыць акурная газава аліма і шклом, якое доніла і заклее напералі...»

Далей Юрыя Памоза пачынае паказваць, так сказаць, самабытны характары людзей. І тут на першы план выступае баба Хадасе. Ва ўважэнні пісьменніка яна, відаць, найбольш ярка ўвабляе тым палешукамі. І аўтар не скупіцца на фарбы:

«...То з баявом, то з лісвай пачынаецца ад чаго ён вочы або бегалі вельмі ўжо ўжо ўжо, або застылі і пачыналі ксаварыць, баба Хадасе завіхалася каля гасці, які выкладаў свае дарожныя спыжыты на стале».

І, відаць, каб «завяршыць» вобраз Хадасе, аўтар дадае яшчэ «палескага» каларыт: «Хадасе ішлі гэтыя размовы, баба Хадасе пачынае абавіць. Які і палешука проста на абуце на некалькі сухіх прыгарах, рамак бліной, які яшчэ дымавіла, паставіла міску сметанам і талерку з прыгарах пачухам каровіным маслам. Поўнім мук, сцянуць з дробным гулам прэдым шорых шорышкаў, падобных на каменні».

Калі тут, мякка кажучы, няпраўды. Пісьменнік прымаў людзей саветага Палессе, абавіў іх думкім свет, іх гераічныя справы. Бясспрэчна падкрэслваючы «невадажы жывіць-быццэ» ў суровай палескай гасціні, аўтар стараецца выкаліць у чытача спачуванне да палешукоў, сурывіць іх.

Усё гэтыя ўрыўкі і ўзяў у экспансіўнай апавесці. Як-жа разгортваецца яе падзеі? Тут стага асрвой канфілікт «Майго Палессе»?

Работнікі машына-мелірацыйнай стаянкі ядуць канал, каб асунчыць балоты.

Канал гэты пракладаецца па праекту інжынера Даўгучова і тэхніка-мелірацара Лены. Меліратары не вывучалі, як троба, мсцовасці: «раз-два — вось табе і траса», або «хутчэй план выканаць» — і, не параўнаўшыся з калгаснікамі, склалі непрагонны праект. Іно акаціўленне не даць ніякай карысці, бо няма дастатковага нахілу да ракі, і яна не выцягне вады з балота. Ніхто ў калгасе не ведае аб марнасці працы мелірацараў. І толькі дзед Цімоха Далгунца накутуе і перажывае, гледзячы на іх работу, бо ён ведае, што яна дарожная. Ведае, але маўчыць: «Не вучоныя мы!» — гаворыць Цімоха. — Ды і што мудраваць лішняе! Праект ужо гатовы».

У калгасе прымае калгасны мелірацар Аляксей Гравовіч, прымае калгасны пісьменнік. І дзед Цімоха вырашае адрываць іх «стажніку». У справы ўмяшчаецца пісьменнік, разгневаны прымае на трасу старшыня калгаса Калінін. Ён збірае калгаснікаў, выступае супраць мелірацараў, не думваючы пра тое, што сам выглядае белай варонай.

«— Таварышы! — загаварыў Калінін дрыжачым голасам, што так было напывала дна яго. — Я толькі што даведаўся, якую міжвольную паслугу хочучы зрабіць нам меліратары. Яны, ці бачыце, вырашылі весці канал проста ў раку. Проста ў раку! Ці чуюце вы?».

— Тым, у раку ў давесці год не выцягне балота... Агідаеці! Анукаць нас хадзілі! — запнуў патаўп.

Але Калінін не такі, што яго абухае. Ён едзе ў райком партыі, у акамом, у Мінск, прывоць на трасу Даўгучова, раіць не пачынаць і дабіваецца, што праект мелірацара ахіляецца.

Са Статута сельгасарцель вядома, што на калгасных землях ніхто не можа нічога рабіць без дазволу калгаснага сходу. Але для аўтара гэта не закон. Яго мелірацар, які хочучы, гаспадарыць на землі калгаса «Чырвоны партызан» — аб гэтым не ведае нават старшыня.

Некідзміць, надуханы канфілікт выдзі пісьменніка да схематычна ў стварэнні вобразу, у абмаўчэнні ўзаемаадносін паміж гераімі. Усе яны абмаўчаны вельмі прамалінейна, бегімі мастацкімі срэдкамі, аднымі то ружовымі, то чорнымі фарбамі. У старшынё калгаса Калініна зоркі вочы, у яго заўсёды металічны гуцыць голас, ён статым і павялічаны, і звычайна яго генеральска. Яго ў калгасе так усе і называюць: «белы генерал». У Даўгучова, наапарот, бледны і худосочны губы, вачкі светлыя вочы, невадажы ўжымца...

А вочы яшчэ шаблон. Экспансіўны Васіль Татура і тэхнік Лена кажуць адна аднаго. Аўтар не аднойчы паказвае, як яны сурываюць праводзіць час, пацуючы і кланючы ў вярніцы. Так было, пакуль Татура быў вольнапраем мелірацыйнай бригады. Але вочы яго вывалялі ад брыгады, і сэрца дзіўным чынам аставаўся да калгасніка. У канцы апавесці мы бачым, як Лена, залезаючы да новага брыгадзіра Аляксея Гравовіча, як у іх уставаўся аднаго гораўнае сувязь».

Пачуццэ пратэсту выкаліць канец апавесці «Маб Палессе». Праз некалькі месяцаў аўтар зноў трапіць на Палессе, бо хоць паглядзець, якія тут змены адбыліся. І на зрушэнне чытача вельмі невадажы змены ўбачыў тут Юр. Памоза. «Мы прыехалі на хутар, а навокал ні голасу, ні аганька — усё быццам вымерла. Сыры вецер мяне па вышалай агням пачарнеўшай зямлі папярэўша шматкі, салому, увіхорыўшы ніптом понае — мізэрныя рошкі былога вольнага чалавечка жыцця... Дзікае запустэчэнне. Палкэе пачуццэ нуды прывілае ў сэрца, ужо думачца пра тое, што жыццэ-пражываўша змянілім прыжывам, распрывыжыма людзей і назаўсёды сляхнуць з гэтага астраўка, і людзі зноў апусціцца ў нейкі старадаўні загараваны сон...»

У адной з хат пісьменнік усё-ж заўважыў святло і зайшоў туды. У хаце было поўна жанчын, якія пад напеў «дзіўнага тужліва-любобнага песні» малаліці прасі. І аўтар прымаецца: «І старадаўня песня, і прымытна работа, і скупое святло патрашчываючы адунаць — усё гэта зрабіла на мяне цяжкое, змрочнае ўражанне, нібы я перанёсся зараз у зусім другі свет, на некалькі стагоддзя назад...»

Невадажы былі перанесены, што і кажацца.

Спраўды, што і кажацца, невадажы кардэжы жыцця працоўных Палессе намаляваў пісьменнік. Чаму так стала? Мне здаецца, таму, што Юрыя Памоза глыбока не вывучыў сённяшняга жыцця палешукоў, не ведае спраўнага іх быту; ён абмаўчаў першымі палешукоў і вышалажымі ўражаннямі. Аповесць «Маб Палессе» да непрагоннасці скажа сённяшняму палешука рэалісма.

Прачытаў я апавесць і задумаўся: як-жа так — быў я ў гэтых краях у гады партызанскай барацьбы, ведаю мужных і свабодных палешукоў, якія не схілілі галавы перад ворагам; быў я ў раёнах заходняга Палессе і пасля вайны, з радасцю наглядзеў, як навава будавалі і навалялі сваю гаспадарку маладыя калгаснікі. Дзе-ж Юр. Памоза знайшоў такіх змрочных кардэжы на Палессі? Я гаварыў з сакратаром Ленінскага райкома партыі, даведаўся, як жыўць калгаснікі сельгасарцель імя Варшавы, дзе старшынё Васіль Захаравіч Борж і дзе разгортваецца падзеі апавесці. Вось што мне раскаваў сакратар райкома Павел Бобрык. Калгас імя Варшавы — перадым ў раёне. У 1955 годзе ён меў прыростак у два мільёны рублёў, а ў 1956 — яшчэ большы. Калгаснікі атрымліваюць па два палцуброўкі на працадзень і па палцуброўкі ўсё сем вёдак калгасе адбуваючы пасты ваіны, электрыфікацыя і радыёфікацыя, усе брыгады звязаны тэлефонам. Варыць ідуць маюць тры клубы, сваю бальніцу, сярэнюю школу, 12 аўтамашынаў. На тэрыторыі калгаса размяшчаюць панштовае атлячэнне, сельса, дэсанілія.

Калгаснікі з дапамогай мелірацыйнай стаянкі актыўна вядуць наступленне на балоты. Асуша на звыш тысячы гектараў. Так можна сказаць пра кожны калгас раёна — большасць з іх стала мільянерамі.

«Дзе-ж тая глуп, — падумаў я, — жой так жахаецца Юр. Памоза? Яку-ж жалю і спачуванне выкаліць калгаснікі-мільянеры?»

Дзе-ж тая глупы і нават «старажытныя свядчальнікі палешукоў» — дзедкі, калі яра завоць зямлічкі Ільчак?

Юр. Памоза вадзіць надбаражычым для нашага народа твор.

Г. ШЧАРБАТАУ

Малады мастак А. Малашэўскі, выкладчык Мінскага мастацкага вучылішча, закончыў вядаўна карціну «Слаткае» — адуу з работ, якія А. Малашэўскі прымуе да рэспубліканскай юбілейнай выстаўкі.

Лето І. Салавейчыка.

На сходзе літаб'яднання

Пры рэдакцыі маладзечанскай абласной газеты «Калгаснае жыццё» даўно існуе аб'яднанне маладых літаратараў вобласці. Аднак за апошнія два гады яно прапала вельмі слаба.

6 студзеня адбыўся, нарэшце, доўгачаканы сход маладых літаратараў вобласці, на які з'ехалася каля 40 чалавек. Ад Саюза пісьменнікаў Беларусі ў рабоце сходу прымаў ўдзел Раман Сабаленка і Іван Кудраўцаў.

У справах чарговай стаянкі аб'яднання Ф. Ізмайлава было сказана, што за 1956 год у газете былі змяшчаны толькі дзве літаратурныя стаянкі і некалькі падборак вершаў, дм чычэ былі праведзены тры літаратурныя вечары. Бюро аб'яднання не абралася. Пяць разоў намчалася абмеркаванне вершаў маладога рабочага І. Жулева, але так і не адбылося.

Каб апраўдаць сваю бяздзейнасць, члены бюро і яго старшыня завілі на сходзе, нібыта ў вобласці няма з кім прапавань. Гэтая заява прагучала фальшыва.

Тут жыўць і працуюць Аркадз Чармышчэў, Ганна Новік, зольныя маладыя працавікі і паэты М. Гроднеў, А. Харкевіч, Ф. Комнаў, Я. Абрамовіч, А. Малдзіс і іншыя. Ганну Новік, напрыклад, ніхто з членаў бюро не ведаў, пакуль на сходзе не раскаваў пра не Р. Сабаленка.

З вострай крытыкай у адрас бюро выступілі А. Харкевіч, М. Чырпасаў, В. Батурын, А. Малдзіс. На сходзе выступілі таксама адказны рэдактар газеты т. Лімоў, сакратар акамом партыі т. Южык і пісьменнік Р. Сабаленка. Выбрана новае бюро літаб'яднання.

Вырашана падрыхтаваць літаратурны альманах «Нара», прысвечаны 40-годдзю Вялікай Кастрычніка.

Вельмі добра было-б, каб за нашым літаб'яднаннем прыжале Саюза пісьменнікаў Беларусі заахавала таварышчы, якія-б пастаянна цікавіліся працай маладзечанскіх пісьменнікаў і аказвалі ім дапамогу.

Міхась КАРПЕНКА, сакратар літаб'яднання.

У літаратурным гуртку

У Віцебскім мастацка-графічным педучылішчы пад кіраўніцтвам выкладчыка рускай літаратуры і мовы А. Шанько працуе літаратурны гурток.

Гурток выпускае рукапісны альманах «Крыніца», у якім змяшчаюцца творы студэнтаў. Сярод іх вершы Д. Тэпера, Н. Румянцова, Г. Карамковай, Э. Захаравой, Н. Ганчарова, Л. Пушкіна, апалядні І. Р. Арыменкі, Э. Васіленкі і іншыя.

Рыхтуюцца чарговы нумар альманаха. Апрача вершаў і прозы, тут будуць змяшчаны матэрыялы пра паездку студэнтаў вучылішча на чалюныя землі і іншае.

Удзельнікі літуртка працуюць над фестывальнымі песнямі, музыку да якіх створаць студэнты музычнага вучылішча.

Д. МАСЛАЎ, студэнт мастацка-графічнага педучылішча.

Аповесць аб гераічным мінулым

Шмат цікавых старажытных і барачных-беларускага народа за свабоду тоць дэкадэнтскае мінуўшчына. Старажытныя муры Полацка, Віцебска, Гродна, Брэста, Магілёва, калі-б яны маглі толькі гаварыць, кожны раскаваў-б яны людзям нашага пакалення!

Між тым, толькі асобныя старонкі багатай падзеяй, гераічнай гісторыі беларускага народа знайшлі сваб аднастраванне ў нашай мастацкай літаратуры. Вось чаму заслужылае ўважання падтрымкай кожнай новай спробе пісьменнікаў у гэтым жанры: Да такіх твораў належыць новая кніга Міколы Салковіча «Аповесць аб ясным Старажыце».

«Аповесць аб ясным Старажыце» — пачатак вялікай і патрэбнай работы аб антыфеадалічным паўстанні магільскага гараджан у пачатку семнацатага стагоддзя. У апавесці раскавана пакуль што пра дзіцячыя і юнацкія гады Стаража Мітконіча — аднаго з кіраўнікоў паўстання; пра той час, калі ён удзельнічае разам з бацькам у барацьбе салянскага паўстанца Налівайкі супраць прыгнятальнікаў-паню.

Аповесць вядзе нас у мястэчак магната Хадкевіча, дзе яснавільможная пільна Ядвіга нарадзіла дачку. У гэты-ж дзень нарадзіўся сын у прыгоннай сляніцы Марылі Мітконіч. Сама яна жыла вядоўна — ёе закатавалі панскія паслугачы. Сава Мітконіч, муж Марылі, прымае цвёрдае рашэнне — апомніцца пану Уладзіслава, з малым сынам на руках уцякае ў Маскоўскую Русь і трапіць у ціхі Угліч. Пазней тут на вачэй Стаража і Сава размырае непрадзумелая і трагедыя, у выніку якой Расія даведзлася аб гібель паследніка рускага прастола царовіча Дамітрыя.

Сава з сынам уцякаюць з Угліча. Доўга блукаюць яны па дарогах, што вядуць на захад, пакуль у лесе не сустракаюцца з дзедкамі, якія пачынаюць змаганне з панамі. Сава ўзнавальвае іх і прымае да паўстанцаў, якімі кіраваў Северын Налівайка.

Аўтар апавесці ярка раскрывае ўнутраны свет сваёй героіні, у канкрэтных вобразах накалае агульнае барацьбу братніх народаў Расіі, Украіны і Беларусі супраць прыгнятальнікаў.

Троба прыняць, што дакументальнага матэрыялу ў аўтара было вельмі мала. М. Салковіч вымушаны быў шмат дамысляць, каб аб гэтым піша ён у пачатку кнігі.

Але можна смела сцвярджаць, што кніга ў мастацкіх адносінах ад гэтага некалькі не страціла. Аповесць атрымалася непасрэднай, жывой і цікавай.

Права на мастацкі дэмак Микола Салковіч выкарыстаў у поўнай меры. Вольна хопі-бы «свабоднае фрэскі». Гэта быць-бам знойтвенна аўтарам запіс магільскага магната Іваніцына пра Стаража, пра яго барацьбу, пра іх саброр і палітэнікаў, пра падзеі таго часу.

«Свабоднае фрэскі» ўваляе М. Салковіч. Аб тым, што гэта менавіта так, сведчыць атым цікавы факт. Пасля апублікавання апавесці ў часопісе «Советская Отчизна» атлі чытач, літаратурнаду і крытык, прыслаў на імя аўтара ліст, у якім выказаў свае думкі пра апавесць і выказаў, дзе М. Салковіч здолеў знайсці

Микола Салковіч, «Повесць о ясном Старажыце». Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1956 г.

такія цікавыя запісы магната. Вольна чытач, які добра ведае «хулію» літаратурнага твора, не дапусціў нават думкі аб тым, што «фрэскі» таксама напісаным аўтарам апавесці, М. Салковіч, які пачаў сваю літаратурную працу з гістарычнага рамана пра Скарыну, шмат напарадаў над «фрэскамі». Але мне здаецца, што пазнаваў чытач паспяхова з выкладкі. Каб ён больш уважліва прыгледзеўся да прымаха Іваніцына, ён знайшоў-бы і асобныя словы і асобныя скажы, якія не былі характэрнымі для мовы насячанага стагоддзя, ён заўважыў-бы моўну і стылістычную неапаважнасць назваў «фрэскамі» у пачатку кнігі і тымі, якія змяшчаны ў сярэдзіне або ў канцы твора «Свабоднае фрэскі» адносна, калі можна та скажаць, да мастацкага падураў апавесці. Некалькі слоў аб самім «хулію».

Скунымі, але даволі выразнымі фарбамі мадае аўтар пачатак жыццянага шляху Стаража Мітконіча. Амаў у кожным раздзеле трапілаца апаюд, які нагадае сабою займальна і цікава легенду. Напісаным гэтыя казачна-ўважлівыя апаюды не без уплыву вусных народных паданняў. У першы чаргу тут троба назваць такіх сурыві, як бой паўстанцаў з панамі, развітанне Саваў з сынам, як поўны вострага гумару апаюд, калі Стараж вучыўся лічыць да ста, і некатарыя іншыя.

Вольна да прыкладу раздзел «Год нараджэння».

Цікавы ройм былі ў пані Ядвігі — жонкі пана Уладзіслава, вочнічымі якога дзіцяці Мітконіч. Каб аблегчыць пакуты пані, служыў на трапцыні расклаті ўсе не прадзісны на парогах і падакнікаў. Дзіця ўсё не з'яўлялася. Пазней, калі Марылі Мітконіч нарадзіла сына ў хліве, да ног яе з дзедкамі сарокі, што сядзела на хадравай страпе, упаў залаты прядэнка. Чуткі аб такім кладае разнесіліся далёка па акаціях. А Марылі прадуцвала налобрае. Не хацелася ёй прымаць прядэнка.

«Нічога... нічога... мне не троба...» — пра слёзы прашаццала яна, хаваючы твар. Дзед Мітконіч ўзяў з рук Агаты прядэнка, склаў стого, памяркоўна:

«Як гэта не троба? Можна, прядэнка гэтыя табе на шчапе дашаць. Да пана паісся, да выкуп аддасі... Можна ўсёй самі твайго воля выйце ці толькі сына, каб росвольным селянінам. Сава твай з дзіцяцтва пра волю ўсё марыў... Найбаражэй да ўсё чалавек воля. Ларажэй да золата. За ўсё жыццё даражэй!»

Легенда аб прядэнка, які загубіў чалавечае жыццё, знайшла вельмі трапнае ўвабленне ў гэтым раздзеле кнігі. Фальклорны матэрыял правінава ўсё кнігу, робіць апаважанне рамантычна ўважліва і надае яму сваеабажытна апаюдасць. Можна спрачацца аб тым, некалькі прамалінейнае апаюдасць аўтара ад тых гістарычных звестак, якія вядомы нам з падручнікаў пра царовіча Дамітрыя, пра апаюды да яго з боку Даўгучова, або некалькі гістарычна дакладна паданнем сном быў паўстанцаў пад кіраўніцтвам Налівайкі і гібель апошняга, але кніга чытаецца з цікавасцю.

Незлыта не выкаліць удзячнасці і аўтару Ільчакіўскаму — мастаку Нікалаю Гіневу, маладой якога вышалажыцца добрым разуменнем тэксту і апаважаннем стылю эпохі, пра якую раскавае пісьменнік.

Н. ГАРУДЭУ.

Зборнік твораў новай беларускай літаратуры

Нядаўна выйшла ў свет зборнік твораў новай беларускай літаратуры пад назвай «Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя».

Беларуская літаратура другой паловы XIX стагоддзя вымушана невадажыма. Нямаважнай прычынай гэтага, як вядома, з'явілася адсутнасць навуковых выданняў твораў беларускіх пісьменнікаў названага перыяду. Таму важна падкрэсліць, што зборнік «Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя» — першая спроба больш або менш поўнага выдання твораў новай беларускай літаратуры.

Імяне гэта навуковую публікацыю гэтых твораў заслужылае ўважання апаюды. Новая кніга — працяг і развіццё добрых пачыненняў вядомага зборніка «Беларуская літаратура XIX стагоддзя», які выдзены таксама Акадэміяй навук БССР і вытрымаў два выданні — у 1940 і 1950 гг. (Дарчым, першае з гэтых выданняў выйшла пад рэдакцыяй Ю. Куналы).

У зборнік «Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя» увайлі творы Ф. Багушэвіча, Я. Лучыны, Ф. Танчэўскага, А. Гурывіча, А. Абухавіча, М. Коціч і некатарыя ўзоры беларускай апаюды літаратуры другой паловы XIX стагоддзя. Частка твораў у зборніку публікуецца ўпершыню: вершы А. Гурывіча «Раз у Зольках у дзірвіні», «Па жніве», «Зарычце», «Мейсца начэсцэ», яго пераклады «Эха» (з Пушкіна), «Казельчык» (з Крылова), «Мороз» (з Некрасава), «Восень» (з А. К. Талстога), «Вечны рэвалюцыянер» (з А. Франка) і некатарыя іншыя. Многія творы званы з аўтароў або аўтарытэтнымі выданнямі (напрыклад, «Усёй трыне заблажэ Старажыца Беларускае слова», «Дабрадзею артысту Манько» і рад іншых вершаў Я. Лучыны, некатарыя творы Ф. Танчэўскага, А. Абухавіча і М. Коціч, а таксама апаюдыныя вершы-песні «Музыкальня», «Ой, у полі ведае вые» і г. д.). Гэта вызначае каштоўнасць зборніка, які ў кожным даламожа вучоным-філолагам, шырокім колам літаратараў, студэнтам і выкладчыкам літаратуры ў іх практычнай працы.

На жал, зборнік «Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя» далёка не поўны. У яго чамусьці не увайшлі творы К. Каліноўскага, які атрысцпа да першай паловы 60-х гадоў XIX стагоддзя і даўра сталі бібліяграфічна раздзелае, а таксама многія творы апаюды літаратуры — вершы, апаюдыныя, так званыя гутары і г. д., які ўваляюць вялікую цікавасць. З гэтым творам М. Коціч «На перасяленне» напісаным і апублікаваным ў пачатку

Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя. Зборнік тэкстаў. Выдавецтва Акадэміі навук БССР, Мінск, 1956. Склад В. В. Барысевич, Рэдактары: акадэмік АН БССР М. Ц. Лынькоў, член-карэспандант АН БССР П. У. Броўка.

XIX стагоддзя, чамусьці змяшчаны сярод твораў беларускай літаратуры другой паловы XIX стагоддзя.

У гэтым паруншні хрэналагічнага прымыцця выявілася, вядома, адсутнасць навуковай перыядычнай гісторыі беларускай літаратуры. Калі ў рускіх і украінскіх літаратуразнаўцэ канец XIX і пачатак XX стагоддзяў лічыцца вышалажым перыядам, тым у беларускай літаратуразнаўцэ «уважліва» апаюдыны перыяд літаратуры толькі для пачатку XX стагоддзя, пачынаючы з 1905—1907 рэвалюцыяных гадоў з выступлення ў друку Я. Куналы і Я. Коласа. Відаць, троба і ў беларускім літаратуразнаўцэ ўсталяваць перыяд літаратуры, які апаюдына канец XIX і пачатак XX стагоддзяў (да Кастрычніка) і мае свае асаблівасці развіцця, абумоўленыя навуковай класвай барацьбой эпохі імперыялізма. Дакстрычнай творчасці Я. Куналы і Я. Коласа была не пачаткам, а вяршыняй гэтага перыяду. Яна вышалажыла на жыцця актывізацыяй вышалажыча руху народа і параўнальна хуткім развіццём беларускай нацыянальнай культуры і літаратуры з канца XIX стагоддзя. Такі выгляд паказваецца літаратурнымі фактамі.

Істотным недахопам зборніка з'яўляецца і тое, што імк твораў Я. Лучыны, а таксама апаюды верш Ф. Багушэвіча, напісаным на польскай мове, залены ў перакладах беларускіх паэтаў. Гэтыя вершы троба было-б апублікаваць у навуковым зборніку ў арыгінале. Гэта-ж дапаможа і іншым твораў беларускіх пісьменнікаў, напісаным не на беларускай мове.

Добра, што ў зборніку даюцца «Заўвагі і каментарыі». Аднак яны вельмі спісмы і неацэнкавыя. Аднак яны вельмі спісмы і неацэнкавыя. Аднак яны вельмі спісмы і неацэнкавыя.

Азначваючы каштоўнае ініцыятыву, прадуцяў Інстытутам літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР у выданні зборніка «Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя», хочацца выказаць надзею, каб аўтарыяе выданне кнігі з'явілася без адзначаных недахопаў. Пажадала, каб Інстытут літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР падрыхтаваў аналагічны зборнік на беларускай літаратурнай першай паловы XIX стагоддзя і на літаратуры пачатку XIX — пачатку XX стагоддзяў. Гэта ажажа вялікую дапамогу ўсім, хто вывучае і выкладае беларускую літаратуру.

Д. АХРЫМЕНКА.

Я. Куналы і Я. Коласа былі ў тым часе рэвалюцыянерамі-дэмакратамі. У гэтым не можа быць сумнення. У змрочныя гады развіцця з-за турожных краў Я. Коласа завіхалі беларускае сялянства да рэ

Пятая лірычная

Заметкі з сімфанічнага канцэрта

Беларуская дзяржаўная філармонія пазаймае мінскую музычную грамадасць з новай праграмай. У пачатку ўвагі сімфанічнага канцэрта, які ўвогуле прайшоў з вялікім поспехам, была новая — пятая сімфонія кампазітара М. Аладава.

Пятая сімфонія М. Аладава, якая атрымала назву «Лірычная», у пяці сваіх частках раскрыла рознастайныя «скарніны свету» ў лірычным аспекце. Тут супастаўляюцца і пераплітаюцца гукавыя прыроды з пранікнёнай лірыкай паўчужай і настроў, якія дасягаюць месцамі высока патэтычнага і нават трагічнага гукавання, мяккі гумар са смелым жартам, высіяда ігрыскасць з глыбокім роздумам.

Перш за ўсё трэба адзначыць, што новая сімфонія — твор сапраўды нацыянальнага гэта выражана не толькі ў відэаючна адувальнай блізкасці да мелодычнай мовы да беларускай народнай песеннасці, але і ў музычнай вобразнасці. Так, першая частка сімфоніі прасякнута матывамі вясельных беларускіх народных песень. У ронда-гумарасцы і думе (II і IV часткі) развіваецца тема, блізкая да беларускай народнай жартобнай песні «Чаму-ж мне не пець». З народнымі вытокамі звязаны таксама і строй музычнай мовы сімфоніі, яе ладовая аснова і характар ізалявання. Тут адчуваецца блізкасць традыцыйнага харавога народнага шматгалосся і інструментальнага выканання. Своеасабліва тэксма інструментальна цэлага раду эпохаў сімфоніі — з акупаванай ролю дружалюўных духавых інструментаў, валторні і струнных. Характэрны таксама і зварот кампазітара да форм славянскага апеаса — да думы з яе імпрывізацыйнымі інтанацыямі.

Цяжэй канцэпцыйна сімфоніі трэба разумець паступовае становленне лірычнага вобраза, які развіваецца ў сутыкненні розных паўчужай і настроў. Герой перажывае, разважае і прыходзіць да сцвярджэння светлых лірычных паўчужай. У думе, на наш погляд, лепшай частцы сімфоніі, дзе ў паміці героя ўзнікаюць змрочныя, часам жаласныя вобразы і музыка дасягае трагедычнага характару, увесь час чуваць поды жыцця, шырокае «схаравое» гучанне дасягае вялікага ідэйнага значэння.

Сімфонія пабудавана па прынцыпу «скрапанага развіцця» — калі праз усе часткі твора праймаюцца і развіваюцца адны і тыя-ж музычныя тэмы-вобразы. Многія з тэм-вобразаў Пятай сімфоніі Аладава блізкія яго сімфаніцы і Трэцяй сімфоніі. Гэта падкрэслівае «творчы пошук» кампазітара.

Не ўсё, вядома, у роўнай ступені ўдалося аўтару сімфоніі. Недахопы яе — у некаторай аморфнасці першай часткі, у якой ёсць, па сутнасці, дае кузьмінаці, шматразовыя, прастайнейшыя звароты да адной і той-жа тэмы ўступу. Мала кантрасна інтанацыйна другая частка сімфоніі ў дачыненні да першай.

Дырыжор В. Дуброўскі ўвогуле правільна зразумее аўтарскую задуму сімфоніі. Аднак у выкананні твора не было звычайнага аздажнанасці аркестра. Між тым публічнае выкананне новых твораў беларускіх аўтараў патрабуе асаблівай стараннасці, таму што часта ад першага ўражання публікі залежыць далейшае канцэртнае жыццё твора.

Другое аддзяленне канцэрта з'явілася дэманстрацыйна не толькі глыбокага пранікнення дырыжора ў мастацкую задуму выконваемых твораў, але і належнага тэхнічнага ўзроўню аркестра.

Так, паэтычна прагучаў дует Рамае і Джульеты Чайкоўскага (саіст — народны артыст БССР І. Балочнін і саістка Гастрольбара СССР Е. Вільчук). Былі знойдзены пераканальныя сродкі для супастаўлення рознастайных па характары і дынаміцы танцавальных вобразаў у п'есе «Танец нацыянальнасці» кампазітара Маю Ю-ань. Іскліка прагучала увертюра да оперы Расіні «Шаўковае лесіца», (складанае сапа да гэтай выконваў артыст Ю. Цемкін), паўторная па жаданню публікі. Выразна, хоць і некалькі грубата былі прадстаўлены «Рымскі карнавал» Берліоза. Але асабліва вялікай пахвалы заслугоўвае выкананне пралюдзі Дабюсі «Пасляпоўднёвы адпачынак фаная», дзе з майстарствам былі перададзены найтанчэйшыя адценні і пераходы аркестровай тканіны (сапа на фальде выконваў артыст аркестра В. Харытонаў).

Трэба адзначыць, што, нягледзячы на цікавасць да кожнага з выконваемых (дарчы, у Мінску ўпершыню) твораў другога аддзялення — змяшчэнне стыляў і творчых напрамкаў толькі перашкаджала слухачам спансэнтровацца і пераключыцца з аднаго нумара праграмы на другі — дынамічна праціглага складу. Увогуле-ж іскменне дырыжора аздажненні слухачоў з новымі і малавядомымі твораў патраба толькі вітаць.

С. НІСНЕВІЧ.

Мастакі раённага цэнтра

У красавіку гэтага года ў Давыд-Гарадку будзе адкрыта першая раённая выстаўка выяўленчага і прыкладнага мастацтва. Што-ж пакажуць мастакі на выстаўцы?

Можна ўжо цяпер сказаць, што відавочна на выстаўцы зоймуць новыя творы раённага мастацтва. Выдатны мастак-самавука Б. Сьма. Цікавая яго новая карціна «Дарога ў лес». Праўда, ёй яшчэ нехалае цырыянасці настрою, адзінаццаці фарбаў. Таму мастак працягвае работу над гэтым твораў.

Многа працуе малады мастак Н. Шамрыла. Ён аддае перавагу такому жанру, як пейзажны эцюд. Не ўсе пейзажны, выкананы ім, роўназначны ў мастацкіх адносінах. Але некаторыя з іх пакідаюць прыемнае ўражанне. Асабліва гэта адносіцца да работ, зробленых акаварэлю. Тут мы бачым і больш лёгкія і рознастайныя тоны, і больш удальны спадучны светла і цёму, і пэўную кампазіцыйную закончанасць (эцюды «Восень», «Бераг»).

Есць у Давыд-Гарадку і майстар інкрустацыі А. Грычык. Адна яго інкрустацыя шкатулка з каларовай самакі адзначана прэміяй абласнога Дома народнай творчасці. Цяпер А. Грычык рыхтуе новую работу, у якой імкнецца адлюстраваць сямейнае жыццё беларускага народа.

На выстаўцы шырока будзе прадстаўлены творы мастацкага вышывання. А ў горадзе ёсць ямаля здольных вышывальшчыц. Да іх адносіцца М. Трычанка, Е. Шырокая, Н. Андрэева і іншыя.

У нашым раёне, як вядома, на ўсёй паўнае захавалася своеасаблівае беларускае народнае выяўленчае і прыкладнае мастацтва. Есць ямаля здольных жыццёва, рэчыва па дрэву, вышывальшчыц і г. д. Даўно наслела і патрабуе свайго вырашэння таксама пытанне, як адкрыць мастацкай студыі ў Давыд-Гарадку. Студыя магла-б аказаць значную дапамогу нашым мастакам у набыванні патрэбных прафесійных ведаў, у павышэнні майстэрства.

А. ВЯРЦІНСКІ, І. ТРЫЧАНКА, Давыд-Гарадок.

Не ўнікаючы ў змест

Хто з нас не аздажвае, якую вялікую цікавасць праяўляюць дзеці да кнігі. Яшчэ дзіця добра не навучылася гаварыць, а яно ўжо дапытлівымі вачкамі разглядае малючкі, перагортваючы старонкі кнігі.

Нядаўна я зайшоў у дзіцячы сад і шчыра ўзрадаваўся, бачачы, што дзеці нават самага маленькага ўзросту не расстаюцца з кнігай.

— Дадзі! А ў мяне кніжка. Паглядзі, во дед залатую рыбку залавіў, — ускікае малшы.

Ды воў нейкая дзіцячынка, паказваючы на іныя малючкі, казала: — Глядзі! Во булла!

— Не, гэта мяч! — запярэчылі дзеці. І сапраўды, дзяка было адразу згадацца, што там намаляваны. На малючкі да «Базкі пра рыбку і рыбку» А. Пухкіна (мастак Н. Гуніч) замест залатой рыбки мы ўбачылі ў кнізе жоўтую пляму.

У апошніх час дашкольнікі атрымалі рад новых кніг, як, напрыклад, «Гучынікі» І. Муравейкі, «Маленькі сяр» А. Волскага, «Бярозавы конь» П. Рунда і іншыя. Выданне гэтых навінак масавымі тыражамі застаецца толькі вітаць. Але наўрад ці знойдзецца кры-

тык, які пахваліць мастакоў за ілюстрацыі да іх. Паглядзім, напрыклад, на малючкі Ю. Пучынскага да верша «Пагрыбы» І. Муравейкі і паспеява хаваеш яго ад дзецей, каб не псаваць іх мастацкага густу.

Сярод вышываных сёлета Дзяржаўным выдавецтвам БССР кніжка да маладшага ўзросту свайой арыгінальнасці і яркасцю вызначаюцца малючкі В. Ціхановіча да рускай народнай казкі «Гур-дэбедзі». Тут кожны малючкі вабіць да сябе дзіцячы погляд, кожная дэталю малючкі ў пасобку дапамагае дзіцяці больш глыбока асясваць працатанае. Імяна такімі і павінны быць ілюстрацыі.

Гаворачы аб мастацкім афармленні дзіцячай літаратуры, нехта не ўспомніць і аб самых маленькіх чытачых, якія толькі пачынаюць развіваць сваю мову. Для іх вельмі блізка карысным і ілюстрацыйна кніжка на тэмы рускіх і беларускіх народных казак. Пыты ў населенніцтва на такіх выданні вельмі вялікі. Паўнасьцю задаволіць яго — неадкладная справа нашых пісьменнікаў, мастакоў і работнікаў выдавецтва.

М. ЗАЛЕСКІ, настаўнік Старараёнскай беларускай сярэдняй школы.

Дарога песні — на сцэну

Загадчык Старобінскага раённага аддзела культуры тав. Шэньбіч пры напамінку аб мастацкай самадзейнасці пачынае знаходзіць розныя прычыны, каб апраўдацца: — Кіраўнікоў сваіх няма, а з вобласці не прысылаюць. Ды і ў моладзі асаблівага жадання няма, — гаворыць ён.

Між тым ў раёне жыве і працуе многа таленавітай моладзі, якую толькі трэба арганізаваць. Так і зрабіў сакратар партыйнай арганізацыі Штурмавой МТС тав. Магітаў.

Выявілася, што сярод механізатараў ёсць і спевакі, і танцоры, і дэкламатары. Некаторыя, яшчэ будучы ў вайсковай Арміі, удзельнічалі ў мастацкай самадзейнасці. На іх у першую чаргу і пачалі абірацца.

А пра некаторыя час мастацкі калектыў Штурмавой МТС з поспехам выступіў на сцэне раённага Дома культуры, даў свае канцэрты ў калгасе «Чырвоны пушлявец».

Такія калектывы можна арганізаваць у кожнай МТС, у кожным калгасе, але раённы музычны школы Л. Аніскава. Затым будзе далены канцэрт з твораў Чайкоўскага.

Намажачацца прывесці вечары, прысвечаныя творчасці Рымскага-Корсакава, Макарэўскага і іншых рускіх і савецкіх кампазітараў.

В. НОВІК.

Канцэрт-лекцыя ў раённым Доме культуры

Вялікую работу па прапагандзе музыкі сярод насельніцтва праводзіць Чэрвеньская музычная школа. Днямі ў раённым Доме культуры сіламі вучняў і выкладчыкаў быў арганізаваны канцэрт-лекцыя «Творчасць Чайкоўскага». З дакладам аб жыцці і дзейнасці вялікага рускага кампазітара выступіла дырэктар

ны аддзел культуры нічога не робіць, каб дапамагчы калгаснай моладзі наладзіць мастацкую самадзейнасць.

Да Вялікай Айчыннай вайны ў вёсцы Крывічы, дзе размешчаны самы буйны ў раёне калгас «Большэвік», быў харавы калектыў, у якім удзельнічала 65 чалавек. Кіраваў хорам настаўнік Крывічскай сярэдняй школы Іван Зіновіч. Хор з вялікім поспехам выступіў у многіх калгасных раёнах пабываў у Мінску і Маскве. У хоры былі свае таленавітыя спевакі. Многія песні і прыпеўкі былі складзены яго ўдзельнікамі.

Цяпер ў Крывічах не менш моладзі, а нават больш. Багацнейшы стаў калгас. У ім ёсць прасторны клуб, у сярэдняй школе па-ранейшаму працуе І. Зіновіч. А вось самадзейнасці ў вёсцы няма.

Да якога часу работнікі аддзела культуры будуць спадзявацца і чакаць, што за іх нехта паклапоціцца і арганізуе культурны адпачынак прапаўнаў калгаснай вёсцы?

Г. МІЛЕВІЧ.

ЗІМОВЫ ЛЕС. Фотаапіод У. А. Крука.

ХРОНІКА КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ

Літаратурны ранішнік
У афіцыйнай зале Мінскага акруговага Дома афіцэраў адбыўся літаратурны ранішнік, у якім прынялі ўдзел афіцэры, члены іх сем'яў і пісьменнікі І. Гурскі, А. Міронаў, І. Мележ, Р. Няхай.
Уступнае слова зрабіў Р. Няхай. Ён расказаў аб выпуску мастацкай літаратуры Дзяржаўным выдавецтвам у новым годзе, аб тым, над якімі твораў працуюць беларусы пісьменнікі. З чытаннем ўрывкаў з твораў выступілі І. Гурскі, І. Мележ, А. Міронаў.
У вестыбулі Дома афіцэраў быў арганізаваны продаж кніг беларускіх пісьменнікаў.
Радыефікацыя калгасных вёсак
У 1956 годзе ў вёсках Мншскаўскага раёна праведзена значная работа па радыефікацыі дамоў хлебарабоў. Радыефікацыя ў селгасархавых «Чырвоны Кастрычнік», «І Мая», «Перамога комунараў», імя Леніна. У дамах хлебарабоў гэтых арцеляў устаноўлена 1.120 радыеапаратаў.
У бліжэйшым час маркуча радыефікаваць яшчэ пяць населеных пунктаў калгасаў «Шлях Леніна» і «VI з'езд Саветаў».
С. СЯМЕНАУ.

Цікавая канферэнцыя
«Мой любімы герой» — на такую тэму адбылася дзіцячая літаратурная канферэнцыя чытачоў Валожанскага раённага бібліятэкі. Чытальная зала была перапоўнена. Пасля ўступнага слова загадчыцы бібліятэкі З. Шаршэвай на канферэнцыі выступілі рабочыя, служачыя, вучні старэйшых класаў. Яны гаварылі пра герояў апавесці: В. Тэндракова «Саша адраўляецца ў дарогу», раману В. Ланца «Быскрылія птушкі», А. Асбаламава «Арляніны» і інш.
І. ІВАНОВ.

ПА СЛЯДАХ НАШЫХ ВЫСТУПЛЕННЯў

Наведвальнікі „звычайныя“ і „незвычайныя“
Пад такім загалоўкам і снежня 1956 года пад надукаваным артыкул Кастуся Кірэнькі, у якім гаварылася аб недахопах у абслугоўванні наведвальнікаў у сталовых і раённых чайнях.
Намеснік міністра гандлю Беларускай ССР В. Талмачов павадыў рэдакцыю: «Міністэрства гандлю БССР прапанавала ўсім абласным гандлёвым упраўленням і Мінскаму гарадскому гандлёваму Упраўленню ліквідаваць недахопы, адзначаныя ў гэтым артыкуле».

„Нечуваннае самаўпраўства“
Наша газета ў нумары ад 1 снежня 1956 года пад такім загалоўкам надрукавала пісьмо С. Пятучыка, у якім гаварылася, што сакратар Быхаўскага райкома партыі Ф. Сычов незаконна заняў памяшканне раённай бібліятэкі сабе пад кватэру.
Як паведамілі рэдакцыі загалоўка аддзела прапаганды і агітцыі Магілёўскага абласнога камітэта партыі Н. Маціеўскі, факт, узгаданы ў пісьме, адпавядае сапраўднасці. На няправільнае дзеянне ў гэтым пытанні ўказана Ф. Сычову.
Раённая бібліятэка размешчана цяпер у новым, значна лепшым будынку.

дык рэдка выконваюцца ў канцэртах. З прычыны ўсяго гэтага репертуар выканаўцаў-рамаўнікаў тэматычна аднастайны, маюць месца выпадкі дублявання артыстамі адных і тых-жа твораў. Так, музычны фельетон «Тата» выконваюць артысты Н. Зорын і Г. Дзізенка, фельетон «Дзе гэта вуліца, дзе гэты дом» уключаны ў репертуар Пільмана і Бандарэўскага.
Па-за ўвагай мастацкага савета не цывіны прыходзіць і такі факт, як поўная адсутнасць кантролю з боку кіраўніцтва за станам бегучага репертуару. Эстрада відае вялікую работу па абслугоўванню насельніцтва рэспублікі. Створаны дзе калгасныя брыгады са спецыяльнымі праграмамі для абслугоўвання сельскага гледача. Аб якасці выступленняў гэтых брыгад на месцах кіраўніцтва ведае толькі па выпадковым інфармацыйных газет і з рэдкіх вогнукаў гледачоў. Ні дырэктар, ні мастацкі кіраўнік ні разу за апошнія паўтары-два гады на месцы выступленняў сваіх калектываў не выязджаў. Больш таго, бываюць выпадкі, калі брыгады накіроўваюцца ў гастролявыя паездкі без папярэдняга прагаладу праграм.
У першыя гастролявыя паездкі, якія працягваюцца іны раз па шэсць месяцаў, калектывы працуюць далей над абнаўленнем репертуару. Пытанне аб гатовнасці новых твораў да выканання вырашаецца часам без удзелу мастацкага савета кіраўніцтва. Так, артыстамі Г. Бандарэўскім і З. Сямоевай быў падрыхтаваны ў паездцы і без прагаладу ўключаны ў праграму скетч В. Мадзевенкі «Шчаслівы татуля». Кіраўніцтва эстрады не пазнаёмілася з якасцю гэтага твора нават перад пакаам яго ў Мінску. І гэта не адзіны выпадак. Ансамбль музычнай камедыі на

сваіх гастролях выпусціў два новыя спектаклі. Есць акты Сарагаскай філармоніі аб іх прыёме. Але калектывы варуцца з гастроляў і пасля адчыніўшы зноў адпаведны ў паездку на рэспубліцы. Дзяржаўна-ж Беларускай і не збіраюцца правіць цікавасці да якасці репертуару свайго ансамбля. А патрэбна-жа не толькі кантроль, патрэбна, відавочна, і творчая дапамога.
Адна з найбольш суразных жагалецей, якую адчувае Беларуска-эстрада на шляху дадэйшага творчага росту, — адсутнасць кваліфікаванай рэжысуры. Ні для каго не скаржы, што мастацкі кіраўнік В. Малыкова не спецыяліст у эстрадным мастацтве. Аб гэтым ведае і Міністэрства культуры. У вядома, якую рыхтавала спецыяльная камісія для катэгіі міністэрства, у парадку прапановы ўнесена пункт аб неабходнасці замены мастацкага кіраўніка. Загал міністра культуры чамусьці аб гэтым заўважыў. Не так даўно ў міністэрстве зноў разглядаліся пытанні работы эстрады. У адказ В. Малыковай былі зроблены тыя-ж папярэды, і зноў выладуў ніякіх.
Імя ў эстрады і пастаяннага рэжысёра, хоць па штатнаму раскладу іх павінна быць два. Артыст В. Яноўскі працуе тут па сумяшчальніцтву і з прычыны агульнага значэння (праца ў тэатры, на радыё, у тэлебачанні), натуральна, не можа ўдзяліць належаў увагі рэжысёрскай рабоце ў Беларуска-эстрады.

Артысты Беларускай эстрады — людзі творчыя, працадольныя. Перад імі стаць задача далейшага ўдасканалення свайго майстэрства. Міністэрства культуры павінна аказаць ім у гэтым дапамогу творчуй і арганізацыйную.
Г. КОЛАС.

Галоўны рэдактар Васіль ВІТКА.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Дзмітрый АРЛОУ, Уладзімір АЛОУНІКАУ, Алякс БАЧЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Ірына ЖДАНОВІЧ, Яна КАЗЕКА, Барыс ПЯРНОУСКІ, Рыгор ШКРАБА.

Абмеркаванне вершаў пачынаючага паэта
Нядаўна ў рэдакцыі «Магілёўскай праўды» адбылося абмеркаванне вершаў студэнта педінстытута Ігара Шклярэўскага. Разгляда вершаў маладога паэта зрабіў

В. Матэвушаў. З заўвагамі выступілі А. Нікіфарав, В. Небышынец і іншыя. Лепшыя вершы І. Шклярэўскага рэкамендаваны да друку.
Б. ЗУБКОўСКІ.

Збірайце матэрыялы па гісторыі тэатра

Сектар мастацтва Інстытута літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР і Беларускае тэатральнае таварыства збіраюць матэрыялы па гісторыі дзяржаўна-аграмацкага Беларускага тэатра.
Асабліва цікавае уяўляюць тэксты беларускіх п'ес, тэатральныя афішы і праграмы, фатаграфіі сцэн са спецыяльнай і асобных акцёраў, эскізы дэкарацый, батлейка і лялькі да яе і г. д.
Важнае значэнне могуць мець успаміны ўдзельнікаў тэатра Ігната Буйніцкага, «Першага Беларускага таварыства драмы і камедыі, народных тэатраў, розных турт-коў, так званых «беларускіх вечарнікаў» і г. д., а таксама звесткі аб дзейнасці рускіх, украінскіх і іншых тэатральных калектываў на тэрыторыі Беларусі да 1917 года. Калі ў сілу тых або іншых прычын нель-

га будзе прадставіць асабіста або прыслаць па пошце свае успаміны або матэрыялы, дык Акадэмія будзе накіроўваць навуковых супрацоўнікаў для запісу ўспамінаў і азнаёмлення з матэрыяламі.
Прадстаўленыя дакументы і фотаматэрыялы могуць быць набыты па дагаворнай цэне з іх уласнікамі. Найбольш цікавыя успаміны і дакументы будуць апублікаваны.
Усе вядучыя на гэты зварот просім адрасаваць:
Мінск, праспект імя Сталіна, 108, Інстытут літаратуры і мастацтва АН БССР, сектар мастацтва.
Інстытут літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР, Беларускае тэатральнае таварыства.

Аб справах эспрадных

Эстрада павінна быць эстрадай
Мастацтва эстрады — мастацтва сітэтычнае. Сюды уваходзіць музыка, ваякал, мастацкае слова, акрабатары, танец, маніпуляцыі і іншыя. Ці азначае гэта, што эстрада — механічнае спалучэнне рознастайных жанраў? Здавалася-б, тут не можа быць двух думак. Аднак у нас даводзіцца часам даказваць, што эстрада — гэта ёсць эстрада, а не кангламерат жанраў.
Чаму чужыя шмат папракуў у аднас многіх эстрадных канцэртаў, прыстасаваных да ўрачэсных дат? Гэтым канцэртаў не халае атмасферы прыўзнятага, святотнай вяселасці, а іх і павінна ўносіць эстрада: адобавізіям засціпным канферансам, цікавай народнай, займаючыся нумароў. Калі-б уключыць у праграму вялікага канцэрта выканаўчыя сілы Беларуска-эстрады, яны выглядалі-б шэра на агульным фоне іншых калектываў.

У Беларуска-эстрады вельмі мала аркіх таленавітых акцёраў. Выкалючэнне могуць склаці хіба толькі артыстка рамаўнага жанру. лаўрат Усесаюзнага конкурсу эстрадных выканаўцаў В. Спіткоўскага ды Н. Іванова і В. Пільдэўскага, якія выступаюць у акрабатарным жанры. Да нядаўняга часу ў буйных зводных канцэртах з поспехам выступала вакалістка, якая вядома мошым і мілагучным сапрамо, Вольга Гаскарава. Але ў яе репертуары ўсё радзей чуецца эстраднае песні, і ўсё часцей іх месца займаюць класічныя радзімы і оперныя аркі. Выступленні Н. Іванова і В. Пільдэўскага па сваім характары блізкія да класічнага эпопеа, супярэць чаго не можа быць ніякіх прычын. Але побач з гэтым халася-б бачыць і форму натуральнай акрабатарнай акцэнтрычнай, якая ўносіла-б ваіраччу.

Можна прывесці і прыклады, калі наша эстрада па сутнасці пераімае філармонію імя жанры. Артысты Беларуска-эстрады Л. Маркалава і С. Сокалаў выступаюць з вялікімі літаратурнымі кампазіцыямі, хоць іх часта-непасрэдна абязвае філармонія — папулярызаваць літаратурныя творы вялікіх форм. У той-жа час Беларуска-філармонія народна даямае эстраду, даючы эстраднае канцэрты. Уласна, тут не было-б вялікай вяды, калі-б гэта не прыводзіла да нівеіроўкі жанраў, ад чаго перыць інтарэсу гледача. Колькі незадаволеных заявак на эстраднае радыеканцэрты захоўваюцца ў аддзеле пісем рэспубліканскага радыеў? У народа вялікая цяга да эстраднага мастацтва. Тыя-ж «эстраднае» канцэрты, якімі радые эстраду радуе слухачоў, складаюцца з выканаўцаў любых тэатраў і канцэртных арганізацый, апрача эстрады. Ці не сведчыць гэта аб яе творчай слабасці?

Кадры эстрады

Як гэта ні сумна, кадры Беларуска-эстрады камплектуюцца непрадумана. У нас няма спецыяльных навуцальных устаноў, якія-б рыхтавалі выканаўцаў непасрэдна для эстрады.

У творчым складзе Беларуска-эстрады з 60 чалавек толькі 14 маюць вышэйшую і сярэнюю спецыяльную адукацыю. Міністэрства культуры БССР неадразава папрымае рашэнні накіраваць у эстраду групу выпускнікоў мастацкіх навуцальных устаноў. Аднак і да сённяшняга дня абшчынні застаюцца толькі абшчыннімі. Кіраўніцтва эстрады да апошняга часу таксама не правяла дастатковай заплачнасці ў гэтай справе, поўнасцю спадзяючыся на абшчынні міністэрства.

У камплектаванні караў існуе самаціль. Граўда, не так даўно дырэктары ўстанавіла добрыя кантакты з Мінскім музычным вучылішчам, арганізаваўшы з яго вучняў

маладзёжны эстрадны ансамбль. А чаму-б не скарыцца на разважы выступленні моладзі драматычных тэатраў імя Я. Купалы і тэатра юнага гледача, студэнтаў-старшакурснікаў акцёрскага факультэта тэатральнага інстытута? Шматгалосна размова аб стварэнні нацыянальнай праграмы да гэтага часу не ажыццёўлены таму, што амаль усе артысты Беларуска-эстрады не ведаюць беларускай мовы. Акуль-жа браць выканаўцаў, якія вядомаму мовы, як не з нацыянальных тэатраў і навуцальных устаноў?

Ці не таму беларускае слова — радкі госьць на эстрадзе? Яно зрэдку гучыць толькі ў репертуары вакалістаў. Гэта віна перш за ўсё кіраўніцтва эстрады. Дырэктар Т. Крынаў і мастацкі кіраўнік В. Малыкова ўсё зваляюць на нашых пісьменнікаў, якія быццам не хочучы пісаць для эстрады. А што зрабіла эстрада, каб прыняціць аўтарскі актыў? Нічога. Наслела неабходнасць распрацаваць канкретны тэматычны план канцэртнай праграмы і на яго аснове весці работу з пісьменнікамі. Вядома, сюды можна ўключыць многае з ужо напісаных беларускімі аўтарамі. Як відаць, работнікі эстрады не ведаюць багатай і таленавітай літаратуры Беларускага народа. А памятаць з навічакі абажмоўваюць чытаннем «Вожыка» і зборнікаў беларускіх баек.